

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.8.11>

УДК 35.072.2:351.74(477)

А. Я. Савицький,

д. філос. з права, докторант кафедри державознавства, права та європейської інтеграції, Національний університет «Одеська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1157-3601>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

A. Savytskyi,

PhD in Law, Doctoral candidate of the Department of State Studies, Law and European Integration, Odesa Polytechnic National University

TRANSFORMATION OF BODIES OF SELF-ORGANIZATION OF THE POPULATION INTO SUBJECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION UNDER WARTIME CONDITIONS

Стаття присвячена аналізу трансформаційних процесів в діяльності органів самоорганізації населення (ОСН) в умовах воєнного стану в Україні. Автор обґрунтовує, що ОСН стали ключовими елементами публічного адміністрування на місцевому рівні, здатними оперативно реагувати на виклики воєнного часу, мобілізувати ресурси, координувати гуманітарну допомогу та підтримувати життєдіяльність громад. У роботі досліджено законодавче підґрунтя функціонування ОСН, виявлено нормативні прогалини, а також проаналізовано

їхню взаємодію з органами державної влади, місцевого самоврядування, волонтерськими ініціативами й міжнародними партнерами.

Особлива увага приділяється практичним аспектам цифровізації діяльності ОСН, запровадженню інноваційних інструментів комунікації та управління, що забезпечує гнучкість, адаптивність і підвищення довіри населення. Автор підкреслює, що в умовах децентралізації та кризи ОСН стали не лише представниками громади, але й самостійними суб'єктами прийняття управлінських рішень. У статті запропоновано конкретні шляхи зміцнення інституційної спроможності ОСН, зокрема: удосконалення законодавства, створення програм фінансової підтримки, посилення освіти та залучення громадян до локального врядування.

Public administration of bodies of self-organization of the population (BSOP) under martial law in Ukraine acquires particular significance as one of the key tools for adapting the management system to new challenges. In the context of the armed aggression of the Russian Federation, BSOP perform functions of ensuring the life of communities, mobilizing resources, and supporting vulnerable population groups. This necessitates a reassessment of their role as subjects of public administration and the search for ways to strengthen their management capacity in crisis management and post-war recovery processes. While operating within the local self-government system, BSOP simultaneously fulfill functions of representing the interests of residents, organizing local initiatives, and engaging citizens in community development management. Under martial law, these functions are transformed: BSOP become local centers for coordinating humanitarian aid, maintaining public order, and facilitating communication between citizens and state authorities. Therefore, BSOP should be considered full-fledged subjects of public administration at the local level, capable of performing management functions under emergency conditions. At the same time, a number of challenges have been identified that necessitate revising approaches to BSOP administration.

The main problems include damage and destruction of infrastructure, increasing needs for humanitarian aid, significant growth in the number of internally displaced persons, limited financial and human resources, insufficient digitalization of management processes, and weak regulatory support.

In situations where state authorities are not always able to respond promptly to challenges, BSOP ensure the mobilization of local resources, organization of assistance to the population, and interaction with military units, police, and other services.

Additionally, the analysis of BSOP development prospects in the context of post-war recovery demonstrates their potential as key participants in infrastructure restoration, social services recovery, investment attraction, local business support, and social cohesion building.

Key opportunities for BSOP include active use of digital technologies for communication and citizen engagement, participation in international aid and development programs, close cooperation with local self-government bodies, initiation of social, educational, and environmental projects, as well as the expansion of functions in the local security and public order system.

To improve the effectiveness of BSOP as elements of public administration, it is substantiated that there is a need to enhance the legislative framework regarding their status and functions, implement state and local support and development programs for BSOP, actively digitalize management processes, establish sustainable financing mechanisms, and ensure systematic cooperation between BSOP, authorities, and international partners. It is also important to raise public awareness about the role of BSOP and encourage citizen participation in their activities.

In conclusion, it can be stated that under wartime conditions and during post-war recovery, bodies of self-organization of the population are a vital element of the public administration system, capable of ensuring community viability, resource mobilization, social cohesion support, and sustainable development. The further development of BSOP requires state support, institutionalization within the public administration system, and the implementation of innovative approaches to local administration.

Ключові слова: *органи самоорганізації населення, публічне адміністрування, воєнний стан, місцеве самоврядування, антикризове управління, поствоєнне відновлення, гуманітарна допомога, цифровізація управління.*

Keywords: *bodies of self-organization of the population, public administration, martial law, local self-government, crisis management, post-war recovery, humanitarian assistance, digitalization of governance.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Воєнний стан в Україні кардинально змінив умови функціонування системи публічного управління, особливо на локальному рівні. Одним із важливих елементів адаптації управлінської системи до нових викликів стали органи самоорганізації населення (ОСН). У період*

збройної агресії Російської Федерації ОСН взяли на себе частину функцій щодо забезпечення життєдіяльності громад, мобілізації ресурсів та підтримки вразливих категорій населення. Ця ситуація вимагає переосмислення ролі ОСН як суб'єктів публічного адміністрування та пошуку шляхів зміцнення їх спроможності у процесах управління в умовах кризи та післявоєнного відновлення країни. ОСН функціонують у межах системи місцевого самоврядування, водночас виконуючи функції представництва інтересів населення, організації локальних ініціатив та участі в управлінні розвитком громад. У воєнний період їх функції трансформуються: ОСН стають локальними центрами оперативної координації допомоги, забезпечення порядку, комунікації між громадянами та владою. Отже, у сучасних умовах ОСН варто розглядати як суб'єкти публічного адміністрування на локальному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями питань діяльності органів самоорганізації населення займалися багато вітчизняних науковців. Зокрема, цим питанням були присвячені праці таких учених, як В. Гедульянов [1], В. Захарченко [2], В. Кузьменко [3], М. Міценко та Р. Різник [4].

Теоретичним питанням розвитку нормативної бази органів самоврядування увагу приділили Д. Дроздов [5], Ю. Камардіна та М. Демченко [6], Н. Мішина [7] та інші. О. Голуб зосередив свою увагу на діяльності органів самоорганізації населення в Кропивницькій територіальній громаді [8]. І. Кошляк [9; 10] вважає, що основна проблема полягає в необхідності вдосконалення механізмів використання цього потенціалу для досягнення стратегічних цілей громад, підвищення якості життя їхніх мешканців та оптимізації органів самоорганізації населення. В. Луцков [11] акцентує на тому, що органи самоорганізації населення – це форма безпосередньої участі територіальної громади в здійсненні місцевого самоврядування. У ширшому контексті А. Савицький [12; 13] аналізує різні складові впливу органів самоорганізації населення на розвиток місцевих громад в Україні.

Незважаючи на численні дослідження та публікації, питання підвищення ефективності органів самоорганізації населення все ще бракує глибини та конкретності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз особливостей функціонування органів самоорганізації населення в умовах воєнного стану в Україні, визначити їх роль як суб'єктів публічного адміністрування, а також обґрунтувати напрями підвищення їх управлінської спроможності та інституціоналізації у процесах антикризового управління та післявоєнного відновлення країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. ОСН відіграють важливу роль у розвитку та підтримці громад, забезпечуючи мешканців можливістю безпосередньо впливати на умови свого життя та розв'язувати локальні проблеми.

ОСН користується широкою підтримкою з боку державних та місцевих органів влади (які на практиці визнаються органами державної влади). Однак органи ОСН не є незалежними, оскільки вони є частиною «вертикалі» органів державної влади. Ідея балансу між державною владою та місцевою автономією також застосовується до органів ОСН [15].

Відповідно до чинного законодавства органи самоорганізації населення є частиною системи місцевого самоврядування [1]. Органи самоорганізації населення – це добровільні об'єднання жителів певної території (мікрорайону, села, вулиці, будинку), які створюються для розв'язання локальних питань, що стосуються життя цієї громади. ОСН є формою безпосередньої участі громадян у врегулюванні місцевих проблем, вони виконують функції, які часто не можуть бути ефективно реалізовані органами місцевого самоврядування через їхній масштаб.

Водночас органи самоорганізації населення в Україні є швидше представницькими організаціями, які повинні принаймні де-факто, а в ідеалі – де-юре представляти інтереси відповідних сегментів територіальної громади та розв'язувати (допомагати розв'язувати) основні проблеми своєї території. Фактично, роль ОСН полягає в тому, щоб представляти мешканців території та перебувати в постійній взаємодії з органом місцевого самоврядування. На думку практиків (працівників органів самоорганізації населення), вони створюються для того, щоб представляти інтереси людей, як правило, разом із депутатами місцевих рад [9].

В Україні відповідні норми щодо права мешканців на створення органів самоорганізації населення містяться в статті 140 Конституції України, згідно з якою сільські, селищні, міські ради можуть за ініціативою мешканців створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення, наділяти їх частиною своїх повноважень, фінансових ресурсів і майна. Крім того, у Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки «поставлено завдання удосконалення законодавства про органи самоорганізації населення» [11]. Одним із таких питань є діяльність ОСН. В українській правовій системі ця правова система трансформувалася в організацію, яка в демократичних умовах будує Україну, незалежну від радянського розуміння правової системи. Закон України «Про місцеве самоврядування» [10] та інші законодавчі акти містять основні положення щодо цієї форми прямої участі. Однак основою правового регулювання є Закон України «Про органи самоорганізації населення» [12].

Органи самоорганізації населення виконують важливі функції, які сприяють розвитку громад і забезпечують їхню життєздатність (табл. 1).

Таблиця 1. Функції органів самоорганізації населення

Функції	Сутність
Соціальна допомога та підтримка	Організація допомоги вразливим верствам населення, наприклад, літнім людям або багатодітним сім'ям. Забезпечення доступу до медичних, соціальних, освітніх послуг на місцевому рівні.
Розвиток інфраструктури	Участь у плануванні та реалізації проєктів з благоустрою території, таких як ремонт доріг, освітлення вулиць, облаштування дитячих майданчиків.
Організація культурних та освітніх заходів	Проведення свят, фестивалів, зустрічей мешканців. Організація освітніх курсів, гуртків, семінарів для підвищення кваліфікації або особистого розвитку.
Комунікація та інформаційна робота	Інформування мешканців про важливі події, рішення місцевих органів влади, можливості для участі в громадському житті. Підтримка зв'язку між мешканцями, місцевою владою та іншими організаціями.
Захист прав та інтересів мешканців	Представництво інтересів громади перед місцевою владою та іншими організаціями. Захист прав мешканців у питаннях, що стосуються комунальних послуг, екології, забудови та іншого.

Джерело: створено автором на основі [9].

Особливим напрямом діяльності органів самоорганізації населення є співпраця з правоохоронними органами та службами, Національною поліцією

України, надання консультативної допомоги з питань забезпечення правопорядку, проведення спільних прийомів працівників поліції та громадян, масові рейди по місцях проживання помилуваних та достроково звільнених громадян, впровадження та реалізація профілактичних та виховних заходів і процедур із метою запобігання злочинності, сприяння правоохоронним органам у здійсненні заходів із протидії корупції. Зрозуміло, що діяльність громадських об'єднань ґрунтується на нормах національного законодавства. Правова природа таких суспільно-правових відносин виключає можливість регулювання міжнародним правом через неоднаковість визначальних факторів і категорій, таких як державні структури, уряди, правові системи, інститути та методи регулювання відносин, що в підсумку означає відповідність законодавства більшості європейських країн стандартам і моделям Європейського Союзу [12].

Заходи, спрямовані на посилення участі громадян та вдосконалення контролю виборців і держави за діяльністю органів місцевого самоврядування, прямо чи опосередковано впливають на їхню ефективність, яку можна трактувати як співвідношення (у вартісному вираженні) між витраченими на неї ресурсами та отриманими від неї ефектами (також у вартісному вираженні). На практиці досить складно точно визначити ефективність діяльності органів місцевого самоврядування. Відносно легко оцінити ефективність окремих заходів, які реалізуються органом місцевого самоврядування, за умови, що вони можуть бути представлені у вигляді інвестиційних проєктів або програм (як комплекс проєктів), особливо в межах реформ.

У сучасних умовах існує багато питань, пов'язаних з інституціоналізацією добровільних організацій у місцевих громадах. Однак, незважаючи на потенціал громадських організацій, у багатьох громадах процес їх інституціоналізації є незавершеним. Однією з головних причин цього процесу є низький рівень громадянської активності населення, відсутність підтримки громадських організацій із боку органів місцевого самоврядування та спроб сприяння громадській участі [7]. Оскільки проблеми інституціоналізації ОСН в територіальних громадах пов'язані з браком інформації про потенціал самоорганізації населення та недосконалістю нормативно-правової бази,

інституціоналізація органів самоорганізації населення має посилити роль населення в процесі розв'язання проблем розвитку територіальних громад.

Разом з тим на думку Мішиної Н., досвід набутий Україною за час війни, демонструє беззаперечну перевагу самоорганізації населення перед централізованим управлінням [7].

У воєнний час суспільство опиняється в ситуації, коли традиційні механізми централізованого управління часто втрачають ефективність. Через швидку зміну обстановки, перебої в логістиці, порушення зв'язків між державними структурами виникає необхідність у негайному реагуванні на виклики. Саме тут беззаперечною перевагою стають органи самоорганізації населення.

ОСН – це найнижчий рівень громадського управління, що має прямий контакт із мешканцями. Вони діють на рівні кварталу, вулиці, будинку чи селища, де кожна проблема відома не з бюрократичних звітів, а безпосередньо з повсякденного досвіду. Саме це забезпечує високу адаптивність і оперативність рішень.

На відміну від централізованих органів, яким часто потрібен час на погодження, ресурси та логістику, ОСН можуть мобілізувати допомогу за лічені години: організувати укриття, забезпечити харчування для вразливих верств населення, доставити медикаменти, облаштувати тимчасові притулки для ВПО. Вони також є ключовими елементами інформаційної безпеки на місцях – здатні швидко передати важливу інформацію мешканцям або налагодити зв'язок із волонтерами, гуманітарними фондами, місцевою владою.

Ще однією важливою перевагою ОСН є довіра громади. Люди значно охочіше підтримують ініціативи, коли бачать, що ними займаються знайомі сусіди або місцеві активісти, а не далекі чиновники. Така довіра дозволяє згуртувати громаду навколо спільної мети – виживання, відновлення, захисту.

Отже, в умовах війни органи самоорганізації населення не просто доповнюють централізовану систему – вони стають її опорою. Їхня спроможність діяти швидко, гнучко й ефективно робить їх незамінними в кризових ситуаціях, підтверджуючи ключову істину: сила громади – в єдності, солідарності та самоорганізації.

Із початком повномасштабної агресії Російської Федерації проти України

органи самоорганізації населення стали важливою складовою публічного адміністрування в надзвичайних умовах. На місцевому рівні ОСН взяли на себе функції високодинамічної мобілізації ресурсів та людей, демонструючи приклад ефективної взаємодії між громадою і державою. Вони стали інституційною формою волонтерської активності, яка забезпечує стійкість публічних сервісів, підтримку ЗСУ, допомогу внутрішньо переміщеним особам та координацію базових соціальних потреб громад.

Цей період ознаменувався винятковою здатністю ОСН до оперативної адаптації та прийняття рішень у реальному часі. Ключовим чинником їхньої ефективності є використання мережевих принципів управління: довіри, горизонтальних зв'язків, гнучкості та децентралізації. В умовах, коли централізовані механізми часто виявляються перевантаженими або малорухомими, ОСН виступають живою практикою партисипативного врядування, здатного ефективно реагувати на потреби населення.

Особливу роль у цьому процесі відіграє цифровізація. Такі інструменти, як мобільні застосунки («єППО»), телеграм-боти, онлайн-чати громад, а також платформи на кшталт «Спільно HUB» чи «Паляниця», інтегрують елементи електронного врядування у діяльність ОСН, сприяючи ефективній координації допомоги, логістики та безпеки. Вищенаведене є прикладом того, як органи самоорганізації адаптують сучасні технології до умов кризового адміністрування.

З огляду на виклики воєнного часу, в діяльності ОСН виділяються кілька ключових принципів, що формують їх управлінську модель. Насамперед це розширення компетенцій для забезпечення гнучкого реагування на нагальні потреби мешканців. Водночас, адаптивність, ініціативність та автономність в ухваленні рішень дозволяють оперативно забезпечувати реагування на локальні загрози, при цьому зберігаючи відповідальність перед громадою [7]. Важливим принципом виступає взаємодоповнюваність діяльності ОСН з іншими суб'єктами публічного адміністрування, що дозволяє уникнути дублювання функцій та посилити ефективність управлінських рішень [13]. Пріоритет безпеки населення над процедурними регламентами та недопустимість співпраці з окупаційною владою є базовими засадами функціонування органів самоорганізації в умовах

війни [8].

Нормативно-правове регулювання діяльності ОСН базується на Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про особливості здійснення місцевого самоврядування в умовах воєнного стану» (№ 389-VIII), що визначають основні повноваження, фінансові джерела та порядок їхньої діяльності. Проте у кризових умовах виявилися численні законодавчі прогалини, пов'язані з неврегульованістю процедур делегування повноважень, обмеженою ресурсною спроможністю ОСН, а також недостатньою деталізацією форм взаємодії з військово-цивільними адміністраціями [6].

Організаційно діяльність ОСН в умовах воєнного стану має адаптивний характер, що проявляється у практиці оперативного прийняття рішень, залучення мешканців до ухвалення локальних ініціатив, мобілізації добровільних внесків та зовнішніх ресурсів. Поряд із фінансуванням із місцевих бюджетів, важливим джерелом забезпечення функціонування ОСН є матеріально-технічна допомога з боку міжнародних організацій та донорських проєктів [12].

Важливо зазначити, що ОСН слугують комунікаційними містками між громадянами та органами влади, забезпечуючи довіру та суспільну згуртованість, що є особливо цінним у кризових ситуаціях. Вони беруть участь в інформаційному супроводі евакуаційних процесів, координації гуманітарної допомоги, впровадженні адміністративно-правових режимів, а також здійсненні контролю за дотриманням громадського порядку [15].

Попри зазначені переваги, основними викликами діяльності ОСН залишаються законодавчі обмеження у питаннях автономності, недостатня ресурсна підтримка, а також відсутність сталих механізмів інституційної взаємодії з іншими суб'єктами публічного управління. Водночас, окреслюються перспективні напрями вдосконалення: розроблення чіткої правової бази для діяльності ОСН в особливих умовах, створення інтегрованих моделей координації ОМС, військових адміністрацій та органів самоорганізації, розширення фінансових можливостей та впровадження системної освітньої підготовки їхніх учасників [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, підсумовуючи, слід зазначити, що органи самоорганізації населення в умовах воєнного стану виконують важливу роль у забезпеченні життєздатності громад та підвищенні ефективності публічного управління на місцевому рівні. Їх активізація, законодавче забезпечення та ресурсна підтримка є необхідними умовами формування стійких та безпечних громад в Україні. З 2022 року ОСН стали не просто учасниками громадської активності, а повноцінними суб'єктами публічного адміністрування. Вони утворили паралельний, але координований із державою рівень врядування, що забезпечує стійкість громад, заповнює інституційні прогалини й активно впливає на формування національної політики безпеки та відновлення.

Перспективним напрямком подальших досліджень даної проблеми є розроблення комплексної моделі інтеграції органів самоорганізації населення у систему публічного управління України в умовах надзвичайних ситуацій, яка забезпечить стійкість публічного управління та адміністрування у кризових умовах.

Література

1. Гедульянов В. Е. Інститут представницької демократії та органи самоорганізації населення. Знання європейського права. 2022. № 2. С. 61–64. URL: <https://doi.org/10.32837/chem.v0i2.348> (дата звернення: 20.07.2025).
2. Захарченко В. Участь громадян та держави в забезпеченні ефективної діяльності органів місцевого самоврядування (в контексті реформи децентралізації). Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2020. Т. 1. № 21. С. 32–37. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-01-32-37> (дата звернення: 20.07.2025).
3. Кузьменко В. М. Публічна онлайн-платформа колективної роботи органів самоорганізації населення як інструмент електронної демократії в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 102–109. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2020.1/17> (дата звернення: 20.07.2025).

4. Mitsenko M., Riznyk R. Management of labor motivation on enterprises of sanatorium-resort complex. *Індустрія туризму і гостинності в центральній та східній Європі*. 2021. №. 2. P. 30–39. URL: <https://doi.org/10.36477/tourismhospsee-2-4> (дата звернення: 20.07.2025).

5. Дроздов Д. Вдосконалення законодавства щодо органів самоорганізації населення як запорука розвитку громад в Україні. Форум прямої демократії: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародної участі (м. Київ, 7 грудня 2020 року). Київ, 2020. С. 94–97. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/63894/1/13.%2027.01.21-FORUM-7-hrud.-2020-r.-.pdf#page=94> (дата звернення: 20.07.2025).

6. Камардіна Ю. В., Демченко М. О. Окремі аспекти юридичної природи та проблематика діяльності органів самоорганізації населення. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 23–24. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5647/1/kamar_okr_visn_23.pdf (дата звернення: 20.07.2025).

7. Mishyna N. V. Self-organized bodies of population and the local government's nature concepts. *Juridica*. 2020. No. 1. P. 16–20. URL: <https://doi.org/10.32843/juridica/2020.1.3> (date of access: 20.07.2025).

8. Голуб О.В. Удосконалення діяльності органів самоорганізації населення в Кропивницькій територіальній громаді. Молодь: наука та інновації: Матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Дніпро, 22–24 листопада 2023 р.) Дніпро, 2023. С. 181–183. URL: https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/166617/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C_2023_%D1%82%D0%BE%D0%BC_2_final_v-181-183.pdf?sequence=1 (дата звернення: 20.07.2025).

9. Кошляк І. Використання потенціалу органів самоорганізації населення в територіальних громадах України. *Věda a perspektivy*. 2023. № 1(20). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1\(20\)-323-332](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1(20)-323-332) (дата звернення: 20.07.2025).

10. Кошляк І. І. Основні проблеми інституалізації органів самоорганізації населення в територіальних громадах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 12. С. 174–180. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.174> (дата звернення:

20.07.2025).

11. Луцков В. Органи самоорганізації населення – форма безпосередньої участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування?. *Юридичний вісник*. 2022. № 4. С. 134–140. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2022.17> (дата звернення: 20.07.2025).

12. Савицький А. Вплив міжнародного досвіду на реформування місцевого самоврядування та самоорганізації населення в Україні. *Наукові перспективи*. 2024. № 7(49). С. 539–549. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7\(49\)-539-549](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7(49)-539-549) (дата звернення: 20.07.2025).

13. Савицький А. Оцінка впливу органів самоорганізації населення на розвиток місцевих громад в Україні. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 5(5). С. 531–542. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-5\(5\)-531-542](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-5(5)-531-542) (дата звернення: 20.07.2025).

14. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР: станом на 10 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

15. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки: Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

16. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

References

1. Hedulianov, V. E. (2022), “Institute of Representative Democracy and Bodies of Self-Organization of the Population”, *Znannia yevropeiskoho prava*, vol. 2, pp. 61–64. <https://doi.org/10.32837/chern.v0i2.348>.

2. Zakharchenko, V. (2020), “Participation of citizens and the state in ensuring the effective operation of local self-government bodies (in the context of the decentralization

reform)”, *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, vol. 1(21), pp. 32–37. <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-01-32-37>.

3. Kuzmenko, V. M. (2020), “Public online platform of collective work of self-organization bodies of the population as a tool of electronic democracy in Ukraine”, *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia: Derzhavne upravlinnia*, vol. 31 (70), pp. 102–109. <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2020.1/17>.

4. Mitsenko, M. and Riznyk, R. (2021), “Management of labor motivation on enterprises of sanatorium-resort complex”, *Industriia turyzmu i hostynnosti v tsentralnii ta skhidnii Yevropi*, vol. 2, pp. 30–39. <https://doi.org/10.36477/tourismhospcee-2-4>

5. Drozdov, D. (2020), “Improvement of legislation regarding self-organization bodies of the population as a guarantee of community development in Ukraine”, *Forum priamoi demokratii: Materialy III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoi uchast–Forum of direct democracy [Materials of the 3rd All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation]*, Kyiv, Ukraine, December 7, pp. 94–97, available at: <https://eprints.kname.edu.ua/63894/1/13.%2027.01.21-FORUM-7-hrud.-2020-r.-.pdf#page=94> (Accessed 15 July 2025)..

6. Kamardina, Yu. V. and Demchenko, M. O. (2022), “Separate aspects of the legal nature and problems of the activity of self-organization bodies of the population”, *Visnyk Mariupolskoho Derzhavnoho universytetu. Seriiia: Pravo*, vol. 23–24, available at: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5647/1/kamar_okr_visn_23.pdf (Accessed 15 July 2025)..

7. Mishyna, N. V. (2020), “Self-organized bodies of population and the local government’s nature concepts”, *Juridica*, vol. 1, pp. 16–20. <https://doi.org/10.32843/juridica/2020.1.3>

8. Holub, O. V. (2023), “Improving the activities of the self-organization bodies of the population in the Kropyvnytskyi territorial community”, *Molod: nauka ta innovatsii: Materialy XI Mizhnarodnoi naukovo-tekhnichnoi konferentsii studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh [Youth: science and innovation: Proceedings of the 11th International Scientific and Technical Conference of Students, Graduate Students and Young Scientists]*, Dnipro, Ukraine, November 22–24, pp. 181–183, available at: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/166617/%D0%97%D0%B1%D1%9>

6%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C_2023_%D1%82%D0%BE%D0%BC_2_final_v-181-183.pdf?sequence=1 (Accessed 15 July 2025)..

9. Koshliak, I. (2023), “Using the potential of self-organization bodies of the population in territorial communities of Ukraine”, *Věda a perspektivy*, vol. 1(20). [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1\(20\)-323-332](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1(20)-323-332).

10. Koshliak, I. I. (2023), “Main problems of institutionalization of self-organization bodies of the population in territorial communities”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 12, pp. 174–180. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.174>.

11. Lutskov, V. (2022), “Bodies of self-organization of the population - a form of direct participation of the territorial community in the implementation of local self-government?”, *Yurydychnyi visnyk*, vol. 4, pp. 134–140. <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2022.17>.

12. Savytskyi, A. (2024), “The influence of international experience on the reform of local self-government and self-organization of the population in Ukraine”, *Naukovi perspektyvy*, vol. 7(49), pp. 539–549. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7\(49\)-539-549](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7(49)-539-549).

13. Savytskyi, A. (2024), “Assessment of the impact of self-organization bodies on the development of local communities in Ukraine”, *Uspikhy i dosiahnennia u nauksi*, 5(5), pp. 531–542. [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-5\(5\)-531-542](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-5(5)-531-542).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine “On local self-government in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (Accessed 15 July 2025)..

15. President of Ukraine (2021), Decree “On the National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2021-2026”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (Accessed 15 July 2025)..

16. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine “On self-organization bodies of the population”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> (Accessed 15 July 2025).

Стаття надійшла до редакції 22.07.2025 р.